

І. М. Іванова,

слухач магістратури кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика

ORCID ID: 0000-0002-1751-7781

О. К. Толстанов,

д. мед. н., профектор з науково-педагогічної роботи, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика

ORCID ID: 0000-0002-7459-8629

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.19.102

ШЛЯХИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

I. Ivanova,

Master's student of the Department of Healthcare Management and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

A. Tolstanov,

Doctor of Medical Sciences, Vice-Rector for Education, Full Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

WAYS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

У статті висвітлено сутність понять "соціально-економічний розвиток", "регіон", "індекс людського розвитку". Наведено 3 типи показників для розрахунку ІЛР: очікувана тривалість життя — оцінює довголіття; рівень грамотності населення (середня кількість років, витрачених на освіту) та очікувана тривалість навчання; рівень життя, що оцінюється через ВВП на душу населення, на основі паритету купівельної спроможності в Україні доларів США. Встановлено, що економічний потенціал регіону характеризує можливості економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Це пов'язано з використанням всіх наявних ресурсів — природних, виробничих, матеріальних, трудових, фінансових, науково-технічних, інформаційних тощо. Рівень соціально-економічного розвитку будь-якого регіону є наслідком реалізації його економічного потенціалу. Виявлено, що конфігурація соціально-економічного середовища України відрізняється неоднорідністю і незбалансованістю, що стримує рух у напрямі сталого розвитку, призводить до посилення міжрегіональних контрастів. Проаналізовано надання у 2020 році та використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій. Зазначено, що одним з найбільш важливих стратегічних пріоритетів соціальної сфери є сфера соціального захисту населення. Проведений аналіз функціонально-змістовного навантаження діяльності департаменту соціального захисту населення як структурного підрозділу обласної державної адміністрації. Окреслено основні завдання регіональної системи зовнішнього моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг. Враховуючи поточний несприятливий стан в українській економіці, очікувати в найближчому майбутньому відчутних позитивних зрушень у напрямі ресурсної самодостатності регіонів не доводиться. Також доведено необхідність суттєвого вдосконалення українського законодавства та його адаптації до вимог Європейського Союзу, реальної реформи судової системи, що загалом відкриє можливості нашій державі. Зроблено оцінку ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону в сьогоденних умовах та запропоновано основні шляхи підвищення його рівня.

The article highlights the essence of the concepts "socio-economic development", "region", "human development index". There are 3 types of indicators for calculating HDI: life expectancy — estimates longevity; the level of literacy of the population (average number of years spent on education) and the expected duration of training; standard of living, estimated in terms of GDP per capita, based on purchasing power parity in Ukraine, US dollars. It is established that the economic potential of the region characterizes the ability of the economy to produce material goods, provide services, meet the economic needs of society. This is due to the use of all available resources — natural, production, material, labor, financial, scientific and technical, information, etc. The level of socio-economic development of any region is a consequence of the realization of its economic potential. It was found that the configuration of the socio-economic environment of Ukraine is heterogeneous and unbalanced, which hinders the movement towards sustainable development, leads to increased interregional contrasts. The provision in 2020 and the use of subventions from the state budget to local budgets for the implementation of measures for socio-economic development of individual territories are analyzed. It is noted that one of the most important strategic priorities of the social sphere is the sphere of social protection. An analysis of the functional and substantive workload of the Department of Social Protection as a structural unit of the regional state administration. The main tasks of the regional system of external monitoring and quality assessment of social services are outlined. Given the current unfavorable situation in the Ukrainian economy, we should not expect significant positive changes in the direction of resource self-sufficiency of the regions in the near future. The necessity of significant improvement of the Ukrainian legislation and its adaptation to the requirements of the European Union, real reform of the judicial system, which in general will open opportunities for our state, has also been proved. The assessment of resource provision of social and economic development of the region in today's conditions is made and the basic ways of increase of its level are offered.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регіон, економічний потенціал, інвестиції, регіональний розвиток.

Key words: socio-economic development, region, economic potential, investments, regional development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний період соціально-економічного розвитку України характеризується зростаючим інтересом до досліджень регіональних проблем як з боку наукового співтовариства, так і з боку державних органів влади. Рішення проблем у регіонах в значній мірі визначає розвиток країни загалом, а наукове обґрунтування управлінських рішень з вибору основних напрямів регіонального розвитку набуває все більшої актуальності. Від того, як державні і регіональні влади реагують на мінливе зовнішнє і внутрішнє середовище залежить рівень розвитку регіону і його подальше становище в системі територіального поділу праці.

Тому соціально-економічний розвиток регіону — одна з ключових проблем багатьох країн, специфічні риси якого багато в чому визначаються розмірами території, природно-кліматичними особливостями, національним складом, культурно-історичними чинниками, неоднорідністю економічного простору, розподілом ресурсів і ступенем їх освоєності. Сьогодні розвиток продуктивних сил під впливом стрімкого впровадження інновацій в усіх сферах людської діяльності, широкого розповсюдження інформаційних технологій і систем телекомунікацій, які формують єдиний інформаційний простір, а також розвитку мережових форм організації виробництва ця проблема набуває нових обрисів і нових особливостей.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Концептуальні основи формування та прогнозування ресурсного забезпечення регіонального господарського комплексу найкраще описані в роботах Г. Атаманчука, В. Бідак [1], Н. Глазунової, О. Качний [5], О. Кришень [7], С. Кудлаєнко [8], А. Мельник [9], О. Сушинського, А. Урсула, А. Халецька [12], І. Юзвішіна та ін.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення шляхів соціально-економічного розвитку регіону.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні державними органами влади встановлено, що до пріоритетних завдань державного управління, одним із ключових питань у процесі становлення нової моделі соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні, вагомим механізмом забезпечення територіальної цілісності та стабільності в державі виступає регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

У науковій літературі регіон розглядається як: 1) адміністративно-господарська одиниця (територія), а саме: район, область, край, округ; 2) економіко-географічне утворення, тобто частина території країни з однорідними природними умовами і специфічною спрямованістю розвитку продуктивних сил; 3) група сусідніх держав із

загальними історичними традиціями і взаємопов'язаною економікою [3, с. 89].

З нашої точки зору, регіон являє собою систему, що динамічно розвивається та проходить певні етапи свого розвитку і може бути ототожнений із живим організмом, де природно-ресурсна база являє собою його генетичну основу, інфраструктура і зв'язок, його фізичний розвиток, а інноваційний сектор економіки відповідає його інтелекту.

Усе це дає змогу полегшити класифікацію регіонів за різними виробничо-економічними чинниками і досліджувати проблеми, що виникають із цієї живої системи. Життєдіяльність і конкурентоспроможність регіону багато в чому залежать від ресурсного забезпечення, що зумовлює необхідність чіткого контролю, а також своєчасного діагностування проблем, пов'язаних із нераціональним використанням ресурсів, їх виснаженням або загрозами, що виникають у зовнішньому середовищі і впливають на їх експлуатацію.

Варто зазначити, що методологія прогнозування соціально-економічної системи країни визначає методологію регіонального прогнозування економічного і соціального розвитку та навпаки. Соціально-економічний розвиток країни — це поступовий рух держави, суб'єктів господарювання та соціальних верств населення. У 2018 році Україна посіла 106 місце серед країн світу за рівнем ВВП на душу населення (\$8668), у 2019 році — 133 місце (\$ 2109), у 2020 році — 131 місце в рейтингу (\$ 2194) [2].

Ринкові перетворення в незалежній Україні відбувались у соціально-економічному середовищі, яке склалося в умовах централізованої економіки. Як результат, переваги ринкової економіки не могли проявити себе в повній мірі. Україна за роки незалежності, на жаль, не змогла стати високорозвинутою країною, незважаючи на багатий природно-ресурсний потенціал та сприятливе геополітичне положення. Останні сім років наша держава переживає досить складний період своєї історії, що пов'язано з військовим конфліктом з Росією на Сході України. Це негативно відображається на всіх показниках соціально-економічного розвитку регіонів та загострення внутрішньої політичної кризи.

Для прикладу розглянемо Індекс людського розвитку (ІЛР) — це інтегральний показник, який щорічно розраховується для міждержавного порівняння та вимірювання рівня життя, грамотності, освіти, довголіття, соціального захисту, екології, злочинності рівень, дотримання прав людини як основні характеристики людського потенціалу досліджуваної території. Це стандартний інструмент для загального порівняння рівня життя різних країн та регіонів.

Для розрахунку ІЛР слід враховувати 3 типи показників:

1. Очікувана тривалість життя — оцінює довголіття.
2. Рівень грамотності населення (середня кількість років, витрачених на освіту) та очікувана тривалість навчання.
3. Рівень життя, що оцінюється через ВВП на душу населення, на основі паритету купівельної спроможності в Україні доларів США.

У 2020 році Індекс людського розвитку в Україні набрав 84 позиції [13].

Економічний потенціал регіону характеризує можливість економіки виробляти матеріальні блага, надавати послуги, задовольняти економічні потреби суспільства. Це пов'язано з використанням всіх наявних ресурсів — природних, виробничих, матеріальних, трудових, фінансових, науково-технічних, інформаційних тощо. Вищевказані ресурси формують структуру економічного потенціалу. Рівень соціально-економічного розвитку будь-якого регіону є наслідком реалізації його економічного потенціалу. Так, на думку А. Мельник, головне завдання територіального планування полягає в найбільш повному використанні ресурсів регіонів з метою максимального задоволення потреб суспільства у матеріальних благах і підвищення ефективності суспільного виробництва [9, с. 75].

Україна має унікальний природно-ресурсний потенціал. За сукупними запасами деяких природних ресурсів країна посідає одне з провідних місць у Європі (наприклад, мінеральні, ґрунтові, рекреаційні).

Найбільшим природним багатством нашої країни є земельні ресурси. Українські чорноземи становлять значну частину світових ґрунтових запасів. Станом на 2020 рік земельний фонд України становить 60,4 млн га, у тому числі сільськогосподарських угідь — 42,7 млн га [12]. Ефективне використання природних ресурсів є однією з головних можливостей забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку регіонів країни.

Промисловий потенціал формується за рахунок основних виробничих фондів підприємств. На жаль, багато суб'єктів господарювання через складну фінансову ситуацію застаріли, дуже зношені, і навіть знищені виробничі фонди, які потрібно модернізувати або демонтувати.

Трудовий потенціал характеризується кількістю та якістю робочої сили. Тривалий час зростання трудових ресурсів різної кваліфікації в Україні відповідали потребам національної економіки. Економічна криза в країні призвела до появи безробіття та неповної зайнятості, масової еміграції до різних країн світу. Серед тих, хто ходить на роботу, велика кількість висококваліфікованих фахівців, які за нових умов не реалізують своїх професійних можливостей.

Фінансовий потенціал визначається сукупністю коштів фізичних та юридичних осіб, регіону та держави загалом. Фінансовий потенціал України в останні роки є досить низьким. Наша країна є позичальником значної суми грошей у міжнародних фінансових установах та інших країнах. А велика кількість українських підприємств є фінансовими боржниками або перебувають на межі банкрутства; багато громадяни країни отримують дохід нижчий за прожитковий мінімум. Це призвело до посиленого розвитку тіньової економіки, що є основною перешкодою на шляху досягнення високих макроекономічних показників.

Тому інтенсифікація використання регіонального економічного потенціалу розвитку території має відбуватись у таких напрямках [5; 9]:

- підвищення ефективності функціонування системи управління соціально-економічним потенціалом у регіонах;
- пошук оптимального співвідношення місцевих, регіональних і державних інтересів;

Таблиця 1. Інформація щодо надання у 2020 році та використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 06.02.2012 № 106 (зі змінами) станом на 01.01.2021 р.

№ пп	Одержувач субвенції, адміністративно-територіальна одиниця	Передбачено розписом		Фактично перераховано		Касові видатки місцевого бюджету (оперативні дані)	Залишок коштів на рахунках місцевих бюджетів	Повернуто кошти
		на рік	на січень - грудень	Усього	грудень			
1	Вінницька область	57,590,722.00	57,590,722.00	57,590,722.00	7,481,963.00	49,066,549.11	8,494,118.89	30,054.00
2	Волинська область	33,771,872.00	33,771,872.00	33,771,872.00	265,096.00	30,334,033.77	3,299,212.08	138,626.15
3	Дніпропетровська область	169,112,320.00	169,112,320.00	169,112,320.00	1,261,018.00	162,593,572.43	5,167,298.44	1,351,449.13
4	Донецька область	134,070,510.00	134,070,510.00	134,070,510.00		84,837,362.12	48,112,199.84	1,120,948.04
5	Житомирська область	59,011,930.00	59,011,930.00	59,011,930.00	7,458,557.00	46,892,024.33	12,119,905.67	
6	Закарпатська область	53,964,797.00	53,964,797.00	53,964,797.00		51,414,082.88	2,550,714.12	
7	Запорізька область	60,322,938.00	60,322,938.00	60,322,938.00	15,175,699.00	47,469,390.14	12,814,516.04	39,031.82
8	Івано-Франківська область	56,824,782.00	56,824,782.00	56,824,782.00	-2,932,494.00	55,777,037.99	878,083.51	169,660.50
9	Київська область	81,192,029.00	81,192,029.00	81,192,029.00	5,768,315.00	70,749,449.62	6,253,163.07	4,189,416.31
10	Кіровоградська область	39,861,003.00	39,861,003.00	39,861,003.00	990,504.00	32,633,694.62	7,227,308.38	
11	Луганська область	69,329,290.00	69,329,290.00	69,329,290.00	11,175,790.00	32,935,710.16	36,391,579.84	2,000.00
12	Львівська область	82,761,192.00	82,761,192.00	82,761,192.00	9,640,629.00	70,109,887.99	11,831,701.64	819,602.37
13	Миколаївська область	68,498,702.00	68,498,702.00	68,498,702.00	659,184.00	59,675,743.09	8,558,949.80	264,009.11
14	Одеська область	79,664,934.00	79,664,934.00	79,664,934.00	-330,811.00	77,473,516.69	1,968,064.02	223,353.29
15	Полтавська область	69,259,360.00	69,259,360.00	69,259,360.00	-180,640.00	59,932,338.26	8,322,952.90	1,004,068.84
16	Рівненська область	37,452,831.00	37,452,831.00	37,452,831.00	937,532.00	31,470,371.09	5,982,459.91	
17	Сумська область	38,759,134.00	38,759,134.00	38,759,134.00	-929,695.00	37,733,177.80	689,601.27	336,354.93
18	Тернопільська область	39,850,000.00	39,850,000.00	39,850,000.00		35,234,848.17	4,615,151.83	
19	Харківська область	109,641,128.00	109,641,128.00	109,641,128.00	-139,314.00	101,454,758.46	8,177,519.31	8,850.23
20	Херсонська область	39,049,848.00	39,049,848.00	39,049,848.00	-550,865.00	38,208,401.10	490,305.93	351,140.97
21	Хмельницька область	40,714,150.00	40,714,150.00	40,714,150.00	1,411,764.00	39,485,464.55	662,490.41	566,195.04
22	Черкаська область	61,858,674.00	61,858,674.00	61,858,674.00	2,053,668.00	55,350,309.36	6,306,055.72	202,308.92
23	Чернівецька область	39,997,220.00	39,997,220.00	39,997,220.00		33,797,451.19	6,199,768.59	0.22
24	Чернігівська область	49,413,617.00	49,413,617.00	49,413,617.00	-515,373.00	44,908,667.94	4,425,347.48	79,601.58
25	по місту Києву	128,027,017.00	128,027,017.00	128,027,017.00	701,302.00	117,798,353.38	10,228,663.62	
	УСЬОГО	1,700,000,000.00	1,700,000,000.00	1,700,000,000.00	59,401,829.00	1,467,336,196.24	221,767,132.31	10,896,671.45

Джерело: розроблено автором на основі [1; 4].

— удосконалення методів формування місцевих і регіональних ринків і їхньої інфраструктури в контексті забезпечення конкурентоспроможності національної економіки;

— формування інвестиційної політики з врахуванням специфіки конкретних регіонів;

— формування ефективної системи управління майном різних формах власності;

— інтенсифікація та підвищення ефективності використання місцевих ресурсів.

Сьогодні в умовах поширення коронавірусної інфекції конфігурація соціально-економічного середовища України відрізняється неоднорідністю і незбалансованістю, що стримує рух у напрямі сталого розвитку, призводить до посилення міжрегіональних контрастів. Так, значною загрозою соціально-економічного розвит-

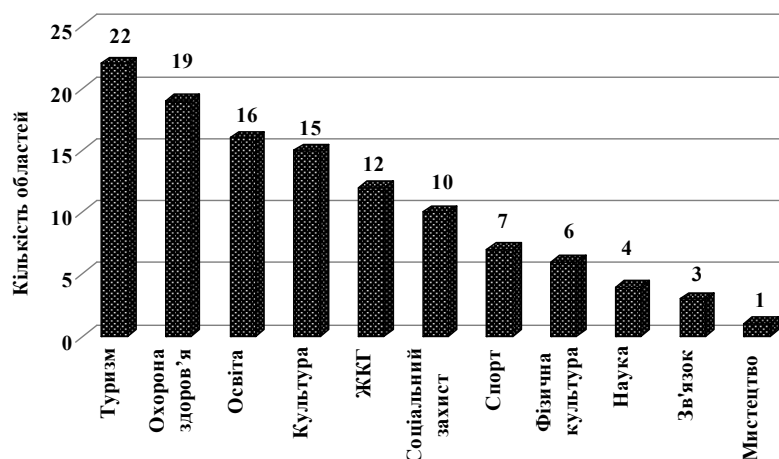

Рис. 1. Пріоритетність стратегічних цілей розвитку соціальної сфери в регіонах України

Джерело: складено авторами на основі [8; 12].

ку регіонів України є недосконале інституційне забезпечення всіх галузей економіки. Інституційна підтримка — сукупність державних та недержавних установ, що забезпечують регуляторні та організаційно-економічні умови для будь-якого виду діяльності.

Недосконалість інституційного середовища в Україні в свою чергу призводить до зменшення кількості інвестицій. Особливо це стосується іноземних інвестицій, що надзвичайно важливо в контексті міжнародного співробітництва та європейської інтеграції. Так, прямі іноземні інвестиції в Україну у 2018 році склали 57056,4 млн дол. США, в 2019 р. — 45744,8 млн дол. США, в 2020 р. — 43371,4 млн дол. США. Іноземні інвестори найбільше інвестують у промисловість і, зокрема, в українську переробну промисловість (у 2020 р. — 13280,1 млн дол. США або 30,6% від загального обсягу інвестицій) [2].

Збройний конфлікт на Сході України також негативно позначається на її інвестиційному кліматі, який без цього є незадовільним. Протягом 2014—2021 років відбувся значний відтік прямих іноземних інвестицій. Покращити швидко інвестиційний клімат буде складно, оскільки це досить тривалий процес.

У результаті особливого значення набуває використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій. Змінами, які розробив Мінрегіон, передбачено, зокрема, що субвенція розподіляється між регіонами (регіони та місто Київ) з дотриманням таких критеріїв: 80% — відповідно чисельності населення, яке проживає у регіоні; 20% — для регіонів, у яких показник валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу менше 75% середнього показника по Україні [2].

Фінансування здійснюється за умови відповідності проєктів і заходів пріоритетам, визначеним у регіональних стратегіях розвитку та планах соціально-економічного розвитку відповідних територій. Вони повинні відповідати оптимальним мережам соціальної інфраструктури та доступності публічних послуг у відповідних сферах, забезпечувати комплексне вирішення проблеми. Також області повинні мати актуальну містобудівну документацію та затверджені проєкти будівницт-

ва, передбачити співфінансування з місцевих бюджетів. Проєкти мають бути завершені у поточному році [2; 5].

Інформація щодо надання у 2020 році та використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій можна обачити у таблиці 1.

Велика частка видатків була спрямована на придбання медичного обладнання по регіонах, в зв'язку з пандемією COVID-19. Інша частка це капітальні ремонти та реконструкції приміщень. Як бачимо з таблиці 1, найбільша сума була виділена на розвиток м. Києва, що становить 128,027,017.00 млн грн. Щодо областей, то найбільша сума була спрямована на розвиток Львівської області, це 82,761,192.00 млн грн, а найменшу Волинська область 33,771,872.00 млн грн, при цьому було повернуто до бюджету 138,626.15 млн грн [13].

За рахунок субвенції можуть реалізовуватись проєкти будівництва, які спрямовані на забезпечення покращення якості надання послуг у галузі освіти, охорони здоров'я та спорту (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, у тому числі щодо енергоефективності та енергозбереження, водопостачання, водовідведення та тепlopостачання, за наявності схеми тепlopостачання населеного пункту). Також здійснюються заходи Державної програми розвитку регіонів українських Карпат на 2020 — 2022 роки, екологічні та природоохоронні заходи, придбаватись медичне обладнання та комунальний транспорт [2].

З метою дослідження практичного виміру соціальної політики, як функції розвитку ми провели контент-аналіз змісту Стратегій регіонального розвитку в розрізі областей України [7]. За його результатами встановлено, що одним з найбільш важливих стратегічних пріоритетів соціальної сфери є сфера соціального захисту населення. Соціальний захист населення визнано як стратегічний пріоритет у кожній другій області України (рис. 1).

Держава великою мірою бере на себе функції із захисту соціальних прав, потреб та інтересів громадян, які не можуть бути виконані іншими суб'єктами і набувають ще більшого значення в період суспільних трансформацій.

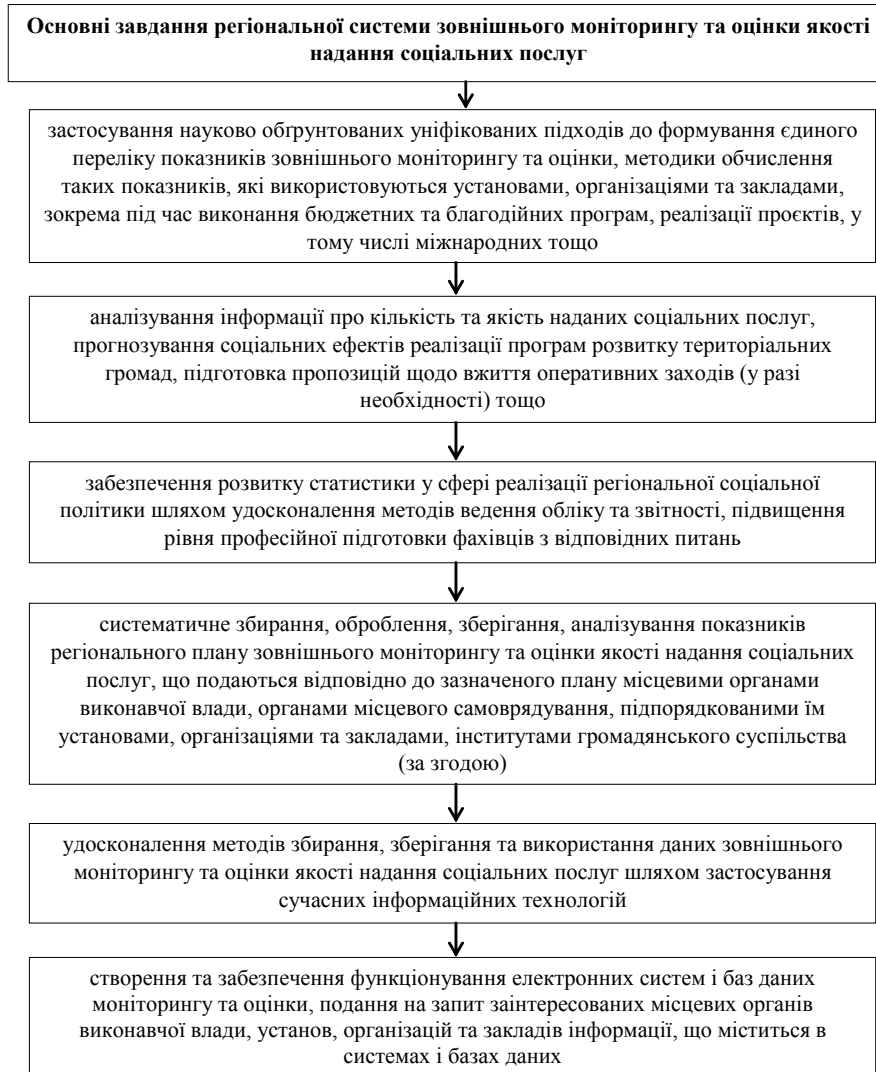

Рис. 2. Основні завдання регіональної системи зовнішнього моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг

Джерело: складено авторами на основі [5; 10].

На нашу думку, саме в цей період ключову роль у реалізації регіональної соціальної політики відіграє департамент соціального захисту населення обласної державної адміністрації. За даними міжнародних експертів, через цей суб'єкт українська держава забезпечує доступ до системи соціальних послуг майже у 90 % випадків [13]. Такий показник є одним із найвищих серед країн європейського регіону.

Проведений нами аналіз функціонально-змістовного навантаження діяльності департаменту соціального захисту населення як структурного підрозділу обласної державної адміністрації показав, що забезпечення функцій держави щодо соціального захисту населення налічує понад 165 процесів, пріоритетними серед яких є забезпечення (38), координація (22), організація (14) та контроль (11). Вони утворюють групу функцій соціально-сервісного змісту [4]. Функції з групи соціального розвитку (цілепокладання, прогнозування, моніторинг та оцінювання) на регіональному рівні потребують удосконалення та відповідного розроблення методологічного інструментарію в умовах децентралізації управління у соціальній сфері. Важливо зазначити, що на сьогодні в Україні на місцевому рівні реалізується близько 80 ви-

дів послуг із соціальної підтримки населення, перелік яких затверджений Міністерством соціальної політики України [11].

Але методологічний інструментарій оцінювання якості їх надання на сьогодні розроблений тільки для процедури самооцінювання, яку проводить сам надавач соціальних послуг, наприклад територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Методика зовнішнього моніторингу та оцінювання якості надання послуг, яка здійснюється відповідно до вимог нормативно-правових актів вищим органом управління (регіонального) наразі ще не розроблена.

Ми виходимо з позицій, що регіональна система зовнішнього моніторингу і оцінки якості надання соціальних послуг за своєю сутністю є комплексом наукових, технологічних та організаційних заходів з метою прийняття управлінських рішень щодо підвищення рівня життя населення та задоволення гарантованих державою соціальних потреб, прав та інтересів громадян України.

Основні завдання регіональної системи зовнішнього моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг зображені на рисунку 2.

Відповідно до цього розроблена методика упровадження регіональної системи зовнішнього моніторингу і оцінки якості надання соціальних послуг, яка проходить апробацію у межах декількох регіонів України. Ефективність розроблення та реалізації соціальної політики в регіоні формується як результат соціальної компетентності представників депутатського корпусу щодо цілей, принципів, методів, змісту та результатів трансформацій у ключових секторах соціальної сфери (охорона здоров'я, соціальний захист, освіта).

Так, у Дніпропетровській області, за даними офіційного сайту обласної ради, затверджено до реалізації за кошти обласного бюджету 48 програм, з яких 24 (47 %) мають соціально-економічне спрямування. Програми економічного блоку реалізуються до 2026 р., окремі програми економічного блоку — до 2038 р., програми соціального блоку — до 2022 р. [13]. Перспективний підхід як сучасна риса регіональної соціальної політики додатково ідентифікується і в програмах суто соціального спрямування, адже в п'яти програмах із семи, головним виконавцем яких є департамент соціального захисту населення обласної державної адміністрації, основні бенефіціари — це діти, молодь та сім'я.

Науковий інтерес до аналізу сучасних тенденцій розвитку регіональної соціально-економічної політики передбачає вивчення та порівняння досвіду зарубіжних країн. І тут слід зазначити, що в країнах Європейського Союзу реформи соціального сектору мають перманентний характер, адже їх основною метою є адаптація національних систем державного управління до реалій та перспектив національних бюджетних пропозицій. Так, до 2000 р. у країнах Європейського Союзу регіональна соціально-економічна політика розвивалася комплексно-розвитку промислової та аграрної політики.

Після світової фінансової кризи 2008 р. дедалі очевидним стає тренд до звуження переліку соціальних послуг, що фінансуються державою або органами місцевого самоврядування. Упродовж останніх кількох років соціальна політика країн Європейського Союзу стає більш залежною від розвитку галузі транспорту та телекомунікацій; від науково-дослідної та інноваційної політики; екологічної політики; політики у сфері зайнятості та підвищення кваліфікації трудових ресурсів.

Такий перехід країн Єврозони від постіндустріальної економіки до інтелектуальної економіки з високою часткою послуг та високотехнологічних видів виробництва формує новий фокус орієнтації регіональної соціально-економічної політики, виділяючи молодь як суб'єкт особливої уваги органів місцевої влади. Адже саме ця вікова група є найбільш мобільною в плані трудової міграції та найбільш здатною до розвитку в умовах ІТ-суспільства.

Разом з тим в якості можливих шляхів для подолання сформованих негативних тенденцій і переходу на траєкторію сталого соціально-економічного розвитку можна визначити такі:

- розвиток механізмів, що сприяють формуванню інвестиційної привабливості регіонів України;
- розвиток малого і середнього підприємництва;
- зміцнення науково-дослідного і кадрового потенціалу;
- збільшення кількості інвестиційних майданчиків;

— розвиток інфраструктури та роботи щодо якісного поліпшення ландшафтного дизайну міського середовища;

— вдосконалення бюджетного та податкового законодавства з метою забезпечення достатніми фінансовими ресурсами суб'єктів держави;

— розробка програм розширення академічних контактів, організація неформального навчання, мобільність молодих випускників у межах Європейського Союзу з метою підвищення рівня працевлаштування молоді.

Враховуючи поточний несприятливий стан в українській економіці, очікувати в найближчому майбутньому відчутних позитивних зрушень у напрямі ресурсної самодостатності регіонів не доводиться. Тому ми вважаємо, що і в подальшому необхідно сприяти розвитку системи "каскадної міграції" всіх видів економічних ресурсів у напрямі від застійних (депресивних) регіонів в сторону успішних (стабільних), або тих, які регулярно підтримуються в фінансовому аспекті з боку держави.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в якості основних недоліків законодавчої бази в сфері соціально-економічного розвитку регіонів у нашій країні слід зазначити наступне: відсутність єдиної законодавчої стратегії; старіння більшості законодавчих актів і, як наслідок, неможливість їх реального використання на практиці, незважаючи на внесені зміни; неоднозначність, нестабільність та суперечливість нормативної бази; відсутність залучення представників громадських об'єднань до обговорення законопроектів; наявність правового нігілізму, який характеризується свідомим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій.

Суттєве вдосконалення українського законодавства та його адаптація до вимог Європейський Союз (ЄС), а також реальна реформа судової системи загалом відкриє можливості України. В свою чергу соціально-економічний розвиток регіонів багато в чому залежить не тільки від ступеня продуманості перетворень в економіці, а й від того, ким і яким чином вони будуть реалізовуватися. Тому постійне зростання ефективності державного управління повинно стати одним з основних завдань нашої країни.

Література:

1. Бідак В.Я., Павлова Л. Функціонально-цільовий підхід в удосконаленні системи соціального захисту населення: загальнодержавний і регіональний аспекти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 5 (109). С. 430—441.
2. Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2020 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (дата звернення: 20.03.2021).
3. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: навч. посіб. / за заг. ред. Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка. Львів: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2002. 352 с.

4. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця; НАН України. Київ, 2020. 336 с.

5. Качний О.С. Шляхи вдосконалення системи планування соціально-економічного розвитку регіонів. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 4. С. 109—111.

6. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Відом. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

7. Кришень О.В. Сфера соціального забезпечення як соціальний пріоритет: порівняльний аналіз регіональних Стратегій-2020. Публічне адміністрування та національна безпека. 2019. № 6. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-6-5527> (дата звернення: 21.03.2021).

8. Кудлаєнко С.В. Державна соціальна політика у сфері економічних відносин: концептуальні засади. Вісник Хмельницького нац. ун-ту. 2017. № 2 (1). С. 206—209.

9. Мельник А. Стратегічне планування в системі інституційного забезпечення соціально-економічного розвитку України. Вісник економічної науки України. 2016. № 1 (13). С. 74—83.

10. Наказ Мінісоцполітики України № 890 від 14 черв. 2018 р. "Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей". URL: www.msp.gov.ua/files/890.pdf (дата звернення: 21.03.2021).

11. Указ Президента України від 8.11.2019 р. № 837/2019 "Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави". URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8372019-30389> (дата звернення: 21.03.2021).

12. Халецька А.А. Контури соціальної політики держави: соціальна безпека. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=99> (дата звернення: 23.03.2021).

13. World Social Protection Report 2017-19. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_604882.pdf (дата звернення: 23.03.2021).

References:

1. Bidak, V.Ia. and Pavlova, L. (2014), "Functional-targeted approach to improving the system of social protection: national and regional aspects", *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol. 5 (109), pp. 430—441.

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "State Strategy for Regional Development until 2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (Accessed 10 Sept 2021).

3. Nyzhnyk, N.R. and Oluika, V.M. (2002), *Derzhavne upravlinnia v Ukraini: naukovy, pravovy, kadrovi ta orhanizatsiini zasady* [Public administration in Ukraine: scientific, legal, personnel and organizational principles], *Vyd-vo Nats. un-tu "Lvivska politehnika"*, Lviv, Ukraine.

4. Heits, V.M. (2020), *Innovatsiina Ukraina 2020* [Innovative Ukraine 2020], NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

5. Kachniy, O. (2018), "Ways to improve the system of planning of socio-economic development of regions", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 4, pp. 109—111.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", *Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 30.

7. Kryshen, O.V. (2019), "The field of social security as a social priority: a comparative analysis of regional strategies in 2020", *Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka*, vol. 6. doi.org/10.25313/2617-572X-2019-6-5527.

8. Kudlaienko, S.V. (2017), "State social policy in the field of economic relations: conceptual framework", *Visnyk Khmelnytskoho nats. un-tu*, vol. 2 (1), pp. 206—209.

9. Melnyk, A. (2016), "Strategic planning in the system of institutional support of socio-economic development of Ukraine", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1 (13), pp. 74—83.

10. Ministry of Social Policy of Ukraine (2018), Order "About some questions of activity of the united territorial community concerning social support of the population and protection of the rights of children", available at: www.msp.gov.ua/files/890.pdf (Accessed 10 Sept 2021).

11. President of Ukraine (2019), Decree "On urgent measures to reform and strengthen the state", available at: <https://www.president.gov.ua/documents/8372019-30389> (Accessed 10 Sept 2021).

12. Khaletska, A.A. (2010), "Outlines of social policy of the state: social security", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 2, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=99> (Accessed 10 Sept 2021).

13. ILO (2020), "World Social Protection Report 2017-19", available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/publication/wcms_604882.pdf (Accessed 10 Sept 2021).
Стаття надійшла до редакції 20.09.2021 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73